

Knut Helmers 1957 - 2021

Han kunne blitt Norges første stormester, og han prøvde å leve av sjakk.



27. april var jeg på vei til Ski for å treffe Knut og tenkte på alle partiene og analysene vi pleide å ha. Men så var jeg tilbake til virkeligheten. Jeg var på vei til Knuts begravelse. Helt surrealistisk.

Det var neste ikke til å fatte Knut var død kun 64 år. Knut fikk en veldig trist avslutning. Hans kjære kone gjennom mange år Ester død av kreft for kun to år siden og Knut fikk selv kreft kort tid etter og kjempet mot den i 1,5 år før han måtte gi tapt. I denne tunge tiden støttet hans to flotte barn Kamilla og Henrik opp om sin far på en rørende måte som han var veldig takknemlig for.

Knut var i likhet med en del sjakkspillere av samme generasjon ganske uinteressert i moderne teknologi og holdt seg til gamle metoder. Han hadde fasttelefon og fikk først sin første smarttelefon først rundt 2018. Han hadde ikke nettbank med bankkort og ikke førerkort. Slike 'praktiske' ting var overlatt til Ester. Men han hadde en PC som han vel stort sett brukte for å se på programoversikten på TV. Nå hadde han en svært datakyndig sønn, Henrik, som ordnet og satte opp en PC for han. Jeg fikk da også installert Chess Assistant på den, men jeg tror han aldri brukte den. Derimot brukte han Chessbomb for å følge turneringer og det fungerte. Knut hadde i alle år sverget til papir og penn og hadde samlet bunker med partier og analyser gjennom 50 år. Jeg besøkte han jevnlig og mye av tiden gikk med på å sortere, spille igjennom og kaste disse papirene. Han var svært spent på hvem som skulle bli Magnus sin utfordrer og håpet å leve lenge nok til å få vite det, men det gikk dessverre ikke.

En lang sjakkariere er slutt. Knut kunne fort blitt vår første stormester med litt mer gli. Hans best periode var slutten av 70-tallet og frem til ca. 1983. Den gang var det få stormesterkvalifiserende turneringer, og når det først dukket opp en mulighet med tre gm-er, så trakk gjerne en GM seg slik at turneringen ikke ble tellende likevel.

Knut ble IM etter følgende prestasjon som i dag ville vært et GM-napp. Disse Øst-Europeiske turneringene som vi av og til ble invitert til var ganske sterke med mange veldig skolerte spillere som mange ble stormestre etter hvert.

LODZ 1978:

Sølv var ikke nederlag

ved Knut J. Helmers

			1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
1	IM V.Inkiöv	BUL 2450	K	1	½	½	½	½	½	½	0	½	1	½	1	½	1	1	9½
2	K.J.Helmers	NOR 2345	0	N	0	1	0	½	½	½	1	1	1	½	½	1	1	½	9
3	IM P.Lukacs	UNG 2460	½	1	U	½	½	½	½	0	½	½	½	½	½	½	1	1	8½
4	A.Luczac	POL 2200	½	0	½	T	½	½	½	½	1	1	½	1	½	½	0	1	8½
5	GM M.Kirov	BUL 2465	½	1	½	½	J	½	½	½	½	½	½	½	½	½	½	½	8
6	GM L.Lengyel	UNG 2430	½	½	½	½	½	Ø	½	½	½	½	1	½	½	½	½	½	8
7	GM L.Barczay	UNG 2465	½	½	½	½	½	½	R	1	½	½	0	½	1	½	½	½	8
8	H.Swic	POL 2200	½	½	1	½	½	½	0	A	½	0	½	½	½	½	½	½	7
9	IM L.Espig	DDR 2470	1	0	½	0	½	½	½	½	N	0	0	½	½	1	½	1	7
10	IM J.Pribyl	POL 2455	½	0	½	0	½	½	½	1	1	H	0	1	0	½	½	½	7
11	IM A.Sznepik	POL 2430	0	0	½	½	½	0	1	½	1	1	E	1	½	½	0	0	7
12	IM J.Adamski	POL 2470	½	½	½	0	½	½	½	½	½	0	0	L	½	1	½	1	7
13	IM S.Witkovski	POL 2365	0	½	½	½	½	½	0	½	½	1	½	½	M	½	0	½	6½
14	IM T.Ghitescu	ROM 2450	½	0	½	½	½	½	½	½	0	½	½	0	½	E	1	½	6½
15	R.Skrobek	POL 2460	0	0	0	1	½	½	½	½	½	1	½	1	0	R	0	0	6½
16	J.Pokojowczyk	POL 2380	0	½	0	0	½	½	½	½	0	½	1	0	½	½	1	S	6

Knut ble nordisk mester i 1981 i Reykjavik. Et veldig sterkt felt der flere av spillerne ble stormestere senere, men manglet en GM i turneringen for å være kvalifiserende.

NORDISK MESTERSKAP

REYKJAVIK 23/7 — 3/8

1	IM Knut Jøran Helmers	NOR 2420	K	½	½	½	½	½	½	1	1	½	1	1	7½	
2	IM Harry Scüssler	SVE 2495	½	N	½	½	½	½	½	1	½	½	½	1	7	
3	IM Jens Kristiansen	DAN 2430	½	½	U	½	1	1	½	½	½	0	½	1	6½	
4	IM Carsten Høi	DAN 2415	½	½	½	T	0	½	1	½	½	1	½	½	6	
5	IM Helgi Olafsson	ISL 2425	½	½	0	1	J	½	½	½	0	1	½	1	6	
6	Eero Raste	FIN 2390	½	½	0	½	½	H	0	1	½	1	½	1	6	
7	IM Axel Ornstein	SVE 2480	½	0	½	0	½	1	E	½	1	1	0	1	6	
8	GM Guðmundur Sigurjonsson	ISL 2440	0	½	½	½	½	0	½	L	½	1	½	1	5½	
9	Sverre Heim	NOR 2430	0	½	½	½	1	½	0	½	M	0	½	1	5	
10	IM Margéir Petursson	ISL 2460	½	½	1	0	0	0	0	0	1	E	1	1	5	
11	GM Yrjö Rantanen	FIN 2465	0	0	½	½	½	½	1	½	½	0	R	1	5	
12	Jens Chr Hansen	FØR	0	0	0	½	0	0	0	0	0	0	0	0	S	½

I Vesterhavsturneringen i 82 var han også en hårsbredd fra GM-napp.



½ poeng fra stormesternapp!

Vesterhavsturneringen

Esbjerg 4-17/7

1	GM L. Ftacnik, Tsjekkoslovakia	2535	-	½	1	½	½	½	1	1	1	1	½	1	8½
2	IM Knut J. Helmers, Norge	2425	½	-	½	0	½	½	1	1	½	1	1	1	7½
3	IM C. Hansen, Danmark	2380	0	½	-	½	0	1	½	½	1	1	1	1	7
4	GM V. Jansa, Tsjekkoslovakia	2455	½	1	½	-	½	½	½	1	1	½	1	0	7
5	IM E. Mortensen, Danmark	2440	½	½	1	½	-	1	0	1	½	½	0	1	6½
6	GM L. Shamkovich, USA	2490	½	½	0	½	0	-	0	½	1	1	1	1	6
7	FM J. Øst-Hansen, Danmark	2410	0	0	½	½	1	1	-	½	½	½	½	½	5½
8	IM P. Nikolić, Jugoslavia	2530	0	0	½	0	0	½	½	-	1	1	1	½	5
9	J.O. Fries-Nielsen, Danmark	2390	0	½	0	0	½	0	½	0	-	½	1	1	4
10	GM H. Westerinen, Finland	2410	0	0	0	½	½	0	½	0	½	-	1	½	3½
11	B. Kristensen, Danmark	2355	½	0	0	0	0	1	0	½	0	0	0	-	3
12	IM C. Høi, Danmark	2390	0	0	0	1	0	0	½	½	0	½	0	-	2½

Dessuten spilte han på Norges førstepord i OL i Valetta 1980 der han fikk 6,5 av 12 og i Lucerne 1982 der han fikk 8 av 12.

Altså ingen tvil om at han hadde stormesterstyrke på den tiden og hans høyeste rating (norsk) var vel på 2505 hvilket var mye den gang.

Knut hadde opprinnelig tenkt å bli lege men satset i stedet på å leve av sjakk hvilket nesten var umulig på den tiden. Man kunne få en sporadisk inntekt, men kunne ikke konkurrere selv med en lavtlønnet med fast inntekt. Han hadde sjakkspalte i Arbeiderbladet i flere år som fikk mye ros. Også godt mottatt var bøkene Knut har forfattet: Revansjen som glapp, Kasparov – Karpov 1986 og Sjakkleksjoner av Simen Agdestein, 1987.

Men ved siden av sin egen karriere satset han etter hvert mest på å undervise og trene andre, og har trent bl.a. GM Simen Agdestein, GM Jon Ludvig Hammer og GM Harry Schüsler, Sverige. Ikke mange svensker har dratt til Norge og betalt av egen lomme for undervisning av en norsk trener. Bare det fortalte at Knuts ry som sjakktrener var høyt. Han kunne nok også blitt en god trener for Magnus Carlsen om han hadde fått sjansen. Han tilførte i hvert fall Simen noen varianter som har gått i 'arv' videre til Magnus, for eksempel. Stonewall og Aljechin.

Knut ble Oslomester i turn i en aldersbestemt klasse i sin tidlig ungdom. Interesser uten om sjakken og familien har vært friluftsliv og han har besteget de fleste 2000-toppene i Sør-Norge. Derfor var det hyggelig da han fikk bok av Lars Monsen på sin 64-årsdag med dedikasjon: Mine sjakkidoler: Bobby Fischer og Knut Helmers! Knut har jobbet i Nrk radio og Blindeforbundet med lydavis og der sammen med Tormod Prydz laget sjakknotasjon i blindeskrift basert på informatortegn. Han var veldig god på språk og riktig grammatikk.

Knut og jeg har hatt et langt vennskap helt fra 70-tallet. Vi har spilt mange turneringer sammen. Særlig godt husker jeg 6-landskampen i Bremen i 1976 da Norge vant noe overraskende og sjakk-OL i Haifa der vi ble nr. 11, OL i Buenos Aires i 78 og Thessaloniki i 84.

Gjennom årene har vi analysert og sett på sjakk ofte og snakket nesten daglig i noen perioder, selvsagt om sjakk.

Sjakkspilleren Knut J. Helmers

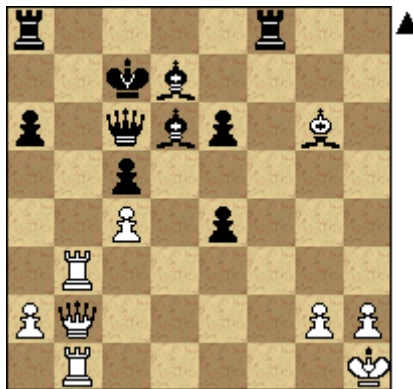
Knuts største styrke var uten tvil veldig gode og gjennomarbeidete teorikunnskaper. I begynnelsen var han regnet som en farlig taktikker, men etter hvert ble han mer og mer en finslepet posisjonsspiller. Han var også en psykolog som gjerne prøvde å få motstanderen inn i for ham ubehagelige stillinger. Det var alltid ubehagelig å møte Knut over brettet. Tror han husket mine partier enn jeg selv gjorde og det gjaldt sikkert andre også.

Med hvit satset han på en liten men vedvarende fordel. Han begynte som regel (i moden alder) med Engelsk med trekkrekkefølgen 1.Sf3 2.c4 og endte opp med pinnsvinet som han også spilte med svart, Katalansk eller Grynfeldt og Kongeindisk med g3. Derimot med svart satset han på motspill og spilte da skarpe varianter som Najdorf og Grynfeldt.

Selve kronjuvelen blant åpninger på 70-tallet var Najdorvarianten og da Testamentbonde-varianten som da selveste Fischer var ledende autoritet på. Selvsagt hadde Knut denne på repertoaret og vi gir ordet til Knut slik han kommenterte det selv i 1978 med de kunnskapene man hadde på den tiden:

1 SICILIAN def. NAJDORF var.
Espig L. - Helmers K.
0:1, 1978.

1. e4 c5 2. Sf3 d6 3. d4 cxd4 4. Sxd4 Sf6 5. Sc3 a6 6. Lg5 e6 Dette er nesten bedre enn 6.-Sc6 som jeg spiller som 'føljetong' mot Westerinen. 7. f4 Db6! 8. Dd2 Dxb2 9. Tb1 Den gamle fortsettelsen. Idag spiller de fleste 9.Sb3, men om det er bedre vites ikke. 9... Da3 10. f5! Sc6
[Her er også 10... b5!? interessant.]
11. fxe6 fxe6 12. Sxc6 bxc6 13. e5
[En annen mulighet er 3. Lxf6 gxf6 14. Le2 med noenlunde likt spill.]
13... dxe5
[13... Sd7 er også bra;
og 13... Sd5 kanskje best.]
14. Lxf6 gxf6 15. Se4 Le7 16. Le2 h5! Signert Fischer,
[16... O-O er meget uklart.]
17. Tb3 Da4! 18. c4 Den svarte dronningen er nå patt. 18... f5 19. O-O
[19. Sd6+ og 19.Sg3 kan også spilles. Det siste er på mote.]
19... fxe4 20. Kh1!
[20. Dc3 Dxa2 med uklart spill.]
20... c5!? 21. Dc3?! Dc6! 22. Dxe5 Tf8! Utnytter hvit svake førsterad. 23. Lxh5+
[23. Tfb1 Ta7! 24. Tb6 Tb7 25. Lxh5+ Kd8 26. Td1+ Td7--+!!]
23... Kd8 24. Td1+ Ld7 25. Lg6 Ld6!
[25... Lf6 26. Df4! med uklare forviklinger.]
26. Db2! Kc7 27. Tb1



- 27... e3!! Med gevinststilling for svart. 28. Tb7+
[Etter 28. Txe3 Tab8 får svart byttet tårn.]
28... Kc8 29. Tb6 Dc7 30. Le4
[30. Txd6 e2 og svart vinner]
30... Tb8 31. Txb8+ Dxb8 32. De2?! Dxb1+ 33. Lxb1 Tf2 34. De1 Lc6 35. Dg1 Td2
36. Dxe3 Td1+ 37. Dg1 Txg1+ 38. Kxg1 Kd7 39. g3 og hvit gav samtidig opp. [0:1]

Det neste partiet er av en helt annen karakter. Knut har hvit og i et rolig parti får Knut en liten fordel som gradvis blir forstørret helt til stillingen blir håpløs for svart:

1 KING'S INDIAN def.
Helmers K. - Cramling P.
1:0, 1981.

1. Sf3 Sf6 2. c4 c5 3. g3 Sc6 4. Lg2 g6 5. b3 Lg7 6. Lb2 O-O 7. O-O d6 8. d4
Nesten symmetrisk stilling, men hvit med et trekk foran. 8... Se4
[8... cxd4 9. Sxd4 Ld7 10. Sc3 Da5 11. e3±]

9. Sbd2 f5?! Aktivt men gir en liten svekkelse.

[Vanligere er 9... Lf5 10. Sh4 Sxd2 11. Dxd2 Sxd4 12. Sxf5 Sxf5 13. Lxg7 Sxg7 14. Lxb7±]

10. Tb1! Enkelt og sterkt. Opphever bindingen i diagonalen. 10... Da5 11. d5 Sxd2 12. Sxd2 Se5 13. Dc1! Igjen enkelt og sterkt. Hindrer svart i slå a2 pga. Ta1 og planlegger f4 uten at svart da etter Sg4 truer gaffel på e3. 13... Ld7 14. f4! Sg4 15. Lxg7 Kxg7 16. e4± e5? Åpning av stillingen går fra vondt til verre. 17. dxe6 Lxe6 18. Db2+ Kg8

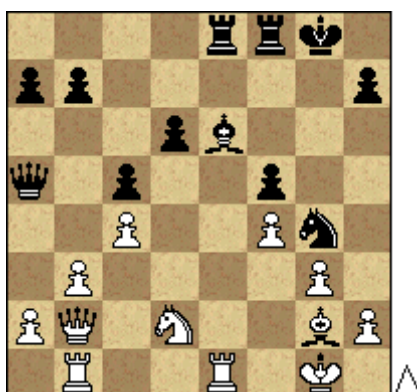
[18... Sf6 19. Tbe1±]

19. exf5 gxf5

[19... Lxf5 strandet på 20. Ld5+]

20. Tfe1 Tae8

[20... Lf7 21. h3 Sf6 22. Sf3 Sh5 23. Sh4+-]



21. Txe6! Txe6 22. Ld5 Tfe8 23. Te1 Kf7 24. Sf3 Oppgitt. Hvit truer Sg5+ og 24.-h6 besvares med 25.Txe6 Txe6 26.De2 [1:0] Komm. LØ.

Leif Øgaard